

Gør Det Selv

SVÆRHEDSGRAD

Det kræver lidt håndlag, hvis du aldrig har prøvet at mure før, men det kan du godt lære.

LET

SVÆRT

TIDSFORBRUG

Ca. 3 dage.

PRIS

Ca. 2.000 kr., hvis du køber nye mursten.

Et højbed giver en rigtig god arbejds højde.

Buet højbed af Gamle mursten

Et muret højbed er både dekorativt og praktisk. **Har du et læs gamle mursten liggende, er det et oplagt projekt,** der giver dig et ekstra rum i haven.

Mursten er et godt valg til et højbed, da de tåler vind og vejr betydeligt bedre end fx træ, som højbede tit bygges af. Ofte vil du kunne finde gamle sten til en god pris, måske endda få nogle gratis, eller det kan være, du selv har nogle mursten liggende, der vil gøre mere gavn som højbed. Du kan selvfølgelig også købe mursten fra ny, men så løber prisen op.

Et højbed af mursten er nemt at tilpasse, så du får det i den form og stør-

relse, der passer til din have. Her har vi valgt at bygge det med buede sider.

Har du ikke prøvet at mure før, er det et fint, overskueligt projekt at øve sig på. Du bliver guidet hele vejen i processen, så det er bare at kaste sig ud i det.

Næringsrig jord til planterne

Når bedet er færdigt og skal fyldes op, vil dine planter trives bedst, hvis du sørger for dræn i bunden og en næringsrig jord, så de kan vokse godt. □

Forberedelse

Når du har fundet et velegnet sted til højbedet, skal jorden gøres klar til, at du kan mure det op.

Du bør fjerne sten og rødder og jævne jorden ud, så den er plan. Underlaget skal også stampes godt, så det er komprimeret. Det giver en solid fundering af højbedet.

Det er en god idé at lave en prøveoplægning med mursten på jorden, så du ved, præcis hvor stort bedet skal være. Når du har styr på det, kan du fjerne jorden i den rende, som der skal fyldes beton i til højbedets fundament.

1 **Klargør underlaget**, hvor højbedet skal være. Græs, sten og rødder skal fjernes, og jorden fordeles, så den er nogenlunde jævn.

2 **Jorden komprimeres**, så du har et fast underlag at bygge højbedet på. Det går fint at komprimere med en manuel håndstamper, også kaldet en brolæggerjomfru.

3 **Tjek, om underlaget er plant.** Hvis ikke, retter du det til og stamper igen med brolæggerjomfruen.

Lav en prøveoplægning af højbedet, så du kan danne dig et overblik over, hvor stort det skal være, og hvilken form det skal have. Bedet her skal være buet og have plads til bord og hylder i den ene ende. Læg stenene op med den rigtige fugebredde, her 1,2 cm.

5 **Markér murens omrids**, når højbedet har den rigtige form og størrelse. Tegn en streg op med en pind både på ydersiden og indersiden af muren.

6 **Bagefter fjernes stenene**, og du har højbedets form markeret i den stampede jordoverflade.

7 **Fjern jorden i det markerede felt**, så du får en rende til højbedets fundament. Den skal ca. være 10-15 cm dyb. Jorden kan samles i en bunke og senere bruges som indhold i højbedet, når det skal fyldes op.

Mursten

Der kan godt være lidt arbejde i at gøre gamle mursten klar til at blive muret op igen. Ofte vil der sidde rester af gammel mørtel, som du bør fjerne, før du murer stenene op. Rene sten giver den bedste vedhæftning.

For at højbedet kommer til at stå stabilt, bør du mure det op i forbandt, hvor stenene i de respektive rækker forskydes i forhold til hinanden. Det kræver nogle halve sten, så dem skal du have skåret til og gjort klar, inden du går i gang med at mure op.

1 Fjern gammel mørtel, hvis der sidder rester tilbage på den gamle sten. Det grove kan du tage med en murhammer og bagefter give dem en tur med en stålbørste.

2 Skær stenene til, så du kan mure op i forbandt, dvs. at stenene ligger forskudt i forhold til hinanden. Skær rundt i kanten med en vinkelsliber på tre af siderne – det er nok til, at du kan dele dem.

Hak stenen over ved at slå hårdt med en murhammer på den side, hvor du ikke har skåret med vinkelsliberen. Så vil stenen dele sig, hvor du har lagt dine snit.

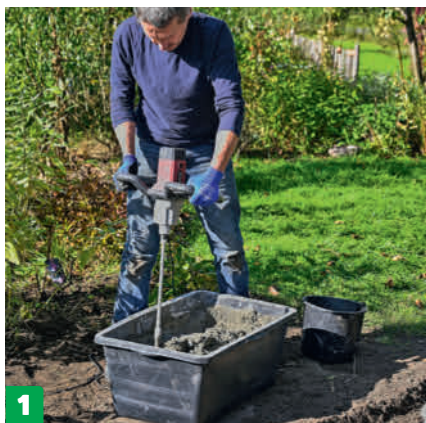

4 Giv de lige, nyskårne kanter patina ved at gnide den ene halvdel mod den anden halvdels kanter. Det runder kanterne, så de kommer til at ligne de hele sten.

Mørtel og beton

Det er en klar fordel at bruge en færdigblandet mørtel til at mure højbedet op med. Den skal blot tilsættes vand og blandes godt igennem, så er du klar til at mure. Til fundamentet, som muren skal bygges op ovenpå, bør du vælge en afretningsbeton.

Du kan blande beton og mørtel i hånden med en skovl eller med en boremaskine med piskeris. Vælger du det sidste, så vælg en maskine på mindst 1.000 watt, da den ellers risikerer at brænde sammen. Bland kun én sæk ad gangen, da det er svært at arbejde med, hvis det står for lang tid.

1 Både mørtel og beton skal blandes godt. Brug en murerbalje eller en stor murer-spand. Hæld tørstoffet op, og tilsæt vand efter producentens anvisninger, der står på pakken. Bland det godt til en jævn masse.

2 Tjek, at konsistensen er passende. Betonen på billedet til fundamentet skal være mere fast end mørtlen til at mure stenene op med. Mørtlen skal være lidt mere flydende.

Den første række

Det er vigtigt, at du gør dig umage med den første række, da selv små unøjagtigheder nemt kan følge med og risikere at blive endnu tydeligere, efterhånden som du murer op. Brug vaterpasset flittigt, så du sikrer dig en helt lige første række at bygge videre på.

Inden du lægger den første række sten, skal du fylde renden med beton, så stenene ligger på et solidt fundament. Når den første række er på plads, bør du også lægge beton på begge sider af rækken som en kantsikring, så den bliver på plads.

Fyld renden op med beton, så du har et godt fundament til den første række. Det er fint at bruge en murske – så er det nemt at styre og fordele, så betonen ligger nogenlunde jævnt med det samme.

Placér murstenene i betonen. De presses lidt ned i betonen og bankes evt. på plads med en gummihammer, så de ligger helt lige. Tjek med vaterpasset. Sørg for, at der er en fuge på ca. 1,5 cm mellem alle sten.

Langsiderne skal være parallelle, så tjek løbende med en tomme stok, at der er den samme afstand mellem de to rækker sten. I de buede langsider vil fugerne være en smule større i den ene side, for at stenene kan danne en buet linje.

Lav kanter af beton på begge sider af den første række sten, når de alle er lagt. Det gør, at stenene ligger ekstra stabilt.

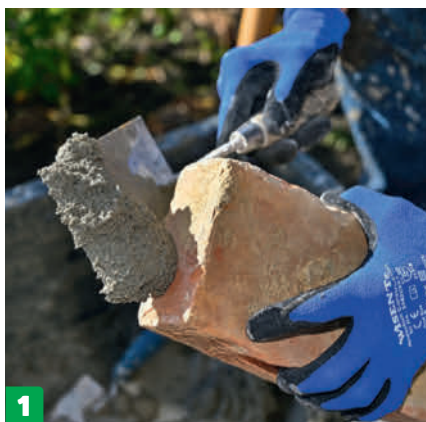
Lad den første række tørre et døgn tid, inden du begynder at mure siderne op. Så kan fundamentet lige sætte sig, og du er sikker på, at stenene bliver på deres plads.

Buede sider

Når siderne mures op, er det vigtigt, at stenene ligger forskudt i forhold til hinanden, kaldet forbandt. Det sikrer en stærk og langtidsholdbar konstruktion.

Her lægges stenene i såkaldt halvforbandt, hvor hver anden rækkes fuger er præcis lige ud for hinanden. Men de kan også forskydes med en tredjedel eller mere tilfældigt, bare stenen lægges forskudt.

Her skal der også lægges et par flade jernbeslag ind i mørtlen i den ende, hvor der skal være hylde. Beslagene skal stikke lidt ud, så hyldeerne kan hvile oven på dem.

1 Put mørtel på stenens stødfuge, den lodrette fuger, der skal stødes op mod den første sten. Mørtlen puttes på med en spandeske og skal være i en mængde, der nogenlunde kan fylde fugen op.

2 Stenen placeres i rigelig mørtel lagt oven på den første række. Stød stenen på plads op mod den første sten i anden række, der er placeret i hjørnet. Bank stenen på plads, så den ligger lige i niveau med den første.

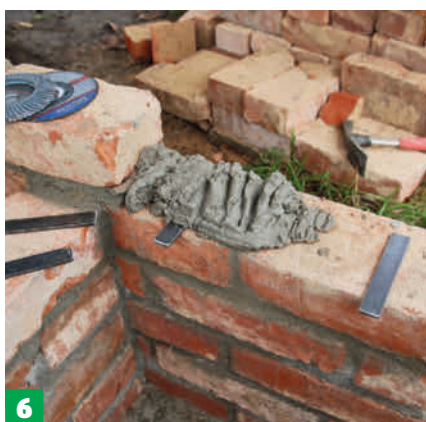
3 Skrab den overskydende mørtel af med det samme, efter at du har lagt stenen på plads. Mørtlen skrabes af med murskeen og smides op i spanden igen.

4 Tjek løbende med vaterpasset, at stenene ligger lige. Sørg også for, at stenene ligger i forbandt. Her ligger de i halvforbandt, hvor hver anden rækkes fuger er lige over hinanden.

5 Glat fugerne med en smal fugeske. Den presser både mørtlen godt på plads i fugerne og giver et flot, ensartet udseende.

6 Hvis du vil have hylde, placeres jernbeslagene i den højde, du ønsker, de skal sidde i. Beslagene lægges oven på den række, der er passende, med en god klat mørtel ovenpå.

7 Lad beslagene stikke ca. 2 cm ud fra muren. Så har du et solidt afsæt til hyldeerne. Her placeres to beslag på endevæggen og to beslag i hver af de buede langsider.

Finish og fyldning

Det er vigtigt, at murværket får lov til at tørre stille og roligt op. Det gør det bedst under en presenning, hvor det er beskyttet mod stærkt sollys og regnvejr.

På nyt murværk vil der ofte komme såkaldt fugeslør. Det er rester af den overskydende mørtel, som efterlader et gråligt skær på murstenene. Det bør du fjerne, når du er færdig med at mure, så det ikke skæmmes højbedet.

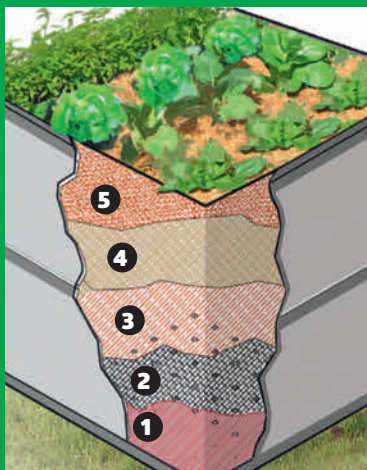
Der findes særlige produkter beregnet til opgaven. Du kan også rense muren i eddikevand tilsat lidt citronsyre – det er den metode, der bruges her.

1 Dæk højbedet til, hvis du holder pause undervejs i arbejdet. Lad det også stå tildækket en uges tid, når du er færdig, så murværket kan tørre langsomt op og er beskyttet mod både sol og regn.

2 Rens overfladen for fugeslør, der ses som et gråligt "slør" på nymurede vægge, efter at mørtlen er skrabet væk. Her fjernes det med eddikevand tilsat citronsyre i forholdet 1 del citronsyre til 5 dele eddikevand.

Giv planterne gode betingelser

Når du fylder højbedet op, bør du sørge for, at der er dræn i bunden, så overskydende vand kan komme væk, og jorden ikke bliver for sur. Det er også vigtigt, at der er næring til planterne. Her er bedet fyldt med:

- 1. Kviste**, så vandet kan løbe væk.
- 2. Græsafklip**, der fugtes, så det falder lidt sammen.
- 3. Blade**, evt. halm, der gerne må være halvrådn/råddent. Laget presses godt sammen.
- 4. Grov kompost**, der ikke er helt omsat og derfor afgiver næring til planterne over længere tid.
- 5. Muldjord**, som planterne plantes i.

3 Højbedets overflade er rensat og fyldt op med jord. Det er faktisk klar til at blive plantet til. Det eneste, der mangler, er hyldeerne af træ, der skal bruges til opbevaring og plantebord i den ene ende.

Plantebord

Det sidste, der mangler på højbedet, er hylderne, som skal sidde i den ene ende. Der skal laves en mindre hylde, der passer mellem murene, og en lidt større hylde, som kan lægges oven på muren for enden.

På den store hylde skrues et bræt fast på bagsiden, hvor der monteres et nylonbånd. Her kan de mindre haveredskaber placeres, så der er styr på dem.

Begge hylder består af tre brædder, der holdes sammen ved at fastgøre et par tværstivere på undersiden.

1 **Hylderne samles.** De består af brædder, der skæres til i længden og holdes sammen med to tværlister. Tværlisterne fastgøres på undersiden 16 cm fra yderkanten med korte skruer, der ikke kan nå igennem på forsiden.

2 **Slib oversiden.** Når hylderne er samlet, vendes de rundt, så du kan slibe oversiden jævn og glat. Det er nemmest med en slibemaskine, men du kan selvfølgelig også slibe hylderne manuelt.

3 **Der monteres et stykke nylonbånd** på den øverste hylde. Den skal have et bræt som bagbeklædning, hvor nylonbåndet fastgøres med tagpapsøm, så der er små "rum" til mindre haveredskaber.

4 **Brættet med nylonbåndet skrues fast** på bagsiden af den øverste hylde. Sørg for at placere skruerne, så de rammer midt på hyldens kant.

5 **Læg de to hylder på plads** i den ende af højbedet, hvor du har gjort plads til dem. Den store hylde skal blot lægges oven på murens kanter. Den lille hylde placeres under den store på de jernbeslag, der stikker ud fra murværket.

Højbedets opbygning

Det murede bed er bygget af gamle mursten, så langsiderne buer lidt. I den ene ende er der to hylder, så der også er plantebord.

Hylden består af tre brædder, der fastgøres til tværstivere på undersiden.

Der monteres et bræt lodret på bagsiden af hylden, så den får en bagbeklædning.

Enderne af højbedet er lige, mens langsiderne buer.

Hylden mellem murene lægges oven på jernbeslag, der er muret ind i murværket.

Den første række sten lægges i en 10-15 cm dyb rende med beton.

MATERIALER

- Høvlede brædder, 38 x 125 mm, til stor hylde
- Høvlede brædder, 25 x 100 mm, til lille hylde
- Høvlede lister, 15 x 21 mm
- Mursten, ca. 240 stk.
- Tørbeton, ca. 40 kg
- Mørtel, ca. 40 kg
- Fladjern, 5 mm

Desuden:

- Nylonbånd
- Tagpapsøm
- Skruer, 4 x 35 mm og 4 x 45 mm
- Eddike
- Citronsyre
- Presenning

SPECIALVÆRKTØJ

- Brolæggerjomfru
- Murerbalje
- Murhammer
- Piskeris til boremaskine
- Spandeske
- Fugeske